

piše Rudolf Mrlan o odražanju družbenih procesov v drami osemdesetih let. Tibor Žilka pa je napisal sestavek o uporabnem vidiku besedila.

Iz Čedada so poslali 8. številko lista Dom, ki prinaša novo nadaljevanje dnevnika Antona Cuffola (enega izmed Čedermacev) z naslovom *Druga svetovna vojna, kakor se jo je videlo in doživelo v župnijskem središču v Lazcu*. Anton Cuffolo (tisti, ki je ponudil nemškim hordam sebe, da bi rešil svoje župljane – kar pa je mogoče zvedeti šele iz drugih virov) v italijanščini natančno popisuje dejavnost zaveznikov v Italiji, ko so se začeli pritiški za razmejitev in ko smo mi zagovarjali etnično načelo, Italija pa Wilsonovo črto, ki naj bi jim zajela Pulj, Trst in Gorico; piše o nemirih v Kobaridu in o manifestacijah z zastavami v nadiških dolinah. Dnevnik nadaljuje še s popisom dogodkov 30. marca 1946, ko se je komisija za razmejitev mudila v Špetru Slovenov in ko je prišlo v Sovodnjah do hudih incidentov. Na ta dnevnik se sklicuje tudi Franc Rupnik v članku *Resnične težave ali prazni zgovori?* Franc Rupnik namreč v slovenščini komentira pisanje v sicer uglednem listu Vita Cattolica, katero se nanaša na furlanski jezik, češ da ni primeren za bogoslužje, ker v cerkvi ne zveni lepo, ker da je preveč preprost, ker ga marsikdo ne razume, ker bi se s tem bogoslužje spolitiziralo itd. Franca Rupnika je zbolelo, ker enake argumente, ne da bi sicer o njih pisali, radi uporabljajo ob uporabi slovenščine ali beneškega narečja, in to celo nekateri katoličani, kajpak Italijani. Franc Rupnik v komentarju dodaja, da se za božje in narodne pravice ljudi v Benečiji bojujeta predvsem Komunistična partija Italije in matična domovina Slovenija z bližnjo Tolminsko – namesto vladajoče stranke Krščanske demokracije. Z namenom, da se okrepi zanimanje za ljudsko kulturo in besedno ustvarjanje Slovencev v Videm-

ski pokrajini, razpisuje študijski center Nediža literarne nagrade Laštra landarske banke, kot objavlja čedajski Dom.

ŠE EN KATALONSKI GLAS O KOSOVELU

V uglednem, lepo urejevanem in bogato ilustriranem barcelonskem tedniku *El Mon – Svet* – je v številki z dne 21. marca letos izšel članek z naslovom *La barca eslovena* – Slovenski čoln, v katerem mladi katalonski kritik in esejist José Sebastian Cid i Català ocenjuje knjigo Kosovelovih pesmi v katalonskem prevodu, ki je pred časom pod naslovom *La barca d'or* – Zlati čoln izšla v Barceloni. Omenjeni članek je opremljen z dvema fotografijama: z naslovno stranjo Kosovela v francoščini, ki je v prevodu Marca Alyna pred leti izšel pri Seghersu v Parizu, in naslovno stranjo Finžgarjeve Dekle Ančke v nemščini.

Pisec članka najprej spregovori nekaj besed o slovenski zgodovini in v skopih podatkih o Sloveniji omenja tudi to, da je nekaj Slovencev ostalo zunaj meja republike Slovenije, ki da ima okoli dva milijona prebivalcev, po površini pa je tolikšna kot Stara Katalonija – *Catalunya Vella*.

Ko govori o razvoju naše literature, omenja med starejšimi umetniškimi ustvarjalci Prešerna, Aškerca, Gregorčiča, Tavčarja, Cankarja in Župančiča. med modernimi pa Zupana, Šeliga in Rupla.

Tudi Cid ob tem omenja Kosovelovi podobno usodo katalonskega pesnika Rosselló-Pòrcela, ob knjigi Kosovelovih prevodov pa poudarja, kako se iz njih vidi, da gre za resničnega umetnika. Osnovna téma knjige pa se mu zdi téma smrti – osebne ali kolektivne. S posebnim poudarkom govori o *Ekstazi smrti* in pesnikovi slutnji o propadu Evrope, nato pa dobesedno citira zadnjih šest verzov te pesmi.

Ob koncu pisec članka poudarja, da je po Kosovelovih verzih Slovenija postala Kataloncem bližja, kot so Katalonijo približali Sloveniji prevodi pesnika Miquela Matfija i Pola, Terese Pàmies in Antalogija katalonske lirike XX. stoletja.

N. K.

*

V dvojni številki (3–4) novosadskega Letopisa Matice srpske so objavljeni likovni prispevki Franeta Para. O njegovem likovnem svetu pa v sestavku z naslovom *Franc Paro ali domovanje duha* piše Josip Bratulić. Letopis objavlja tudi razprave z obnovljenih Stražilovskih srečanj, ki so to pot potekala na temo Književno jugoslovanstvo. Objavljene so razprave osemnajstih udeležencev, med katerimi so štirje neposredno ali primerjalno spregovorili tudi o Slovencih. Predrag Matvejević, ki je zagovarjal trditev, da se je o jugoslovanstvu govorilo že prej, preden je ta izraz dobil etastični pomen in še preden je sploh nastala Jugoslavija, je med drugim navedel nekaj tez za razpravo: »Omenjamo razmerje zavesti in čustva, to se pravi zožitev zavesti na čustva, narodne zavesti na narodno čustvo. Pogosto naletimo – vedno pogosteje – na govorjenje o izgubi ali na občutek izgube. *Biti na zgubi*. Danes smo v tej deželi po neki *nesrečni zavesti*, ki se ne neha obnavljati in ponavljati, vsi na zgubi: izgubili so Srbi, ker so pristali na Jugoslavijo. Hrvati, ker so dopustili, da se jih je v Jugoslaviji prevaralo. Slovenci, ki ta čas zgublajo zaradi zaostalih bratov z Juga itd. *Biti na zgubi* – ta občutek preplavlja skromno zgodovinsko zavest našega poprečnega državljana (»proizvajalca« ali »samoupravljalca«), jo prehaja ali premaguje, uničuje ali pači: kakor da od 41. do danes ne bi ničesar dosegli na polju zgodovine. Morda le ni tako. Različice lažne zavesti o narodu in zgodovini ali *tragične zavesti*: slišali smo besede, ki so jih izgovorili celo ljudje z lepim življenjepisom, po mnenju katerih so posamezni jugoslovanski narodi »najbolj tragični v

Evropi.« Vsak narod je v tej deželi *tragičen!* Mi Hrvatje smo dolgo bili najbolj tragični, skoraj tako dolgo kot Judje. Srbi so tudi zelo tragični, zlasti zato, ker so v mirnem času zgubili sadove svojih vojaških zmag. Tudi Slovenci so kljub zvonkim pesmicam, ki se orijo po alpskih dolinah, kljub dejstvu da imajo danes, če izvzamemo Švicarje, najmanj brezposelnih v Evropi, »najbolj tragičen narod.« »Takšne tragične zavesti so pravzaprav veliko manj *zgodovinske*, kot pa oni mislijo, ali verjamejo, da so,« je povedal med drugim Predrag Matvejević v Letopisu Matice srpske.

*

Četrta številka novosadskega časopisa *Nový život* prinaša razpravo *Besede s predpono do- v slovaščini in srbohrvaščini*; napisala jo je Anna Maričová. Peter Andruška začenja niz zapisov o poteh literarne ustvarjalnosti in v prvem sestavku obravnava pripovedništvo in poezijo Slovakov v Romuniji. Objavljeno je tudi besedilo Jána Kmet'a *Dalmatinska aroma pri Matinu Kukučinu*, ki ga je dr. Kmet' prebral na letošnjih zimskih srečanjih vojvodinskih slovakistov v Novem Sadu.

*

Dvojna številka skopskih *Razgledoy* (2–3) prinaša prispevke z okrogle mize, ki jo je uredništvo sklicalo na temo Makedonska poezija danes. Sodelovali so Gane Todorovski, Radovan Pavlovski, Todor Čalovski, Danilo Kocevski, Katica Čulavkova, Vele Smilevski, Venko Andonovski in Ivica Čeliković. Ferid Muhić objavlja svoj esej z naslovom *Motivacija in meditacija*, v katerem hoče povedati, da svet ni nesmiseln, ampak samo nedoumljiv. Šest črtic s skupnim naslovom *Freska* objavlja Mitko Macunkov.

*

V deseti številki čedajskega Doma piše o razstavi akvarelov Jožeta Ciuha. Skupina Čedermacev se je podpisala pod